

NORSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Det Kgl. Miljøverndepartement
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Oslo, 28. juni 2002
Vår ref: HH 2537 H 15/4

NOU 2002.1 FORTID FORMER FRAMTID – HØRINGSUTTAELSE

Departementets brev av 28.02.02 – Ref: 2002-458-1 K/Thg/tla

Vi har gjennomgått den tilsendte utredningen, og vil gjerne få avgi følgende uttalelse:

Innledning

Med bakgrunn i vårt formål har Norske Arkitekters Landsforbund, NAL, stor interesse i alt arbeid som vedrører de fysiske omgivelsene. Det gjelder både den viktige delen av vår kulturarv som bygninger og bygningsmiljøer skapt av tidligere generasjoner representerer, som de bidrag samtiden gir ved å løse sine behov gjennom nye fysiske uttrykk og løsninger. Det er spennet i, og sammenhengen mellom disse forhold som på lang sikt gjør feltet kulturminner og kulturminnepolitikk til en kontinuerlig prosess som tilfører kulturarven stadig nye elementer.

NALs medlemmer er engasjert i stor bredde i forhold til de utfordringer som ligger i et aktivt kulturminnevern. Noen arbeider spesifikt innen området, andre arbeider i spenningsfeltet mellom kulturminnevernet og utvikling, og atter andre med de utfordringer som det innebærer å utvikle ny arkitektur i eksisterende kulturmiljøer.

NAL mener det er viktig at kulturminneområdet tas opp til drøftelse, med sikte på etablering av bedre prosedyrer, bedre kvalitet og bedre begrepsforståelse knyttet til arbeidet med bevaring og forholdet mellom bevaring og samtidsarkitekturen. Forbundet hilser derfor meldingen om utfordringer i en ny kulturpolitikk velkommen.

Mål og strategier

Meldingen presenterer en visjon – et mål – for en ny kulturminnepolitikk som sammenfattes i 5 utsagn.

Dette er alle viktige punkter, men det er en fare for at de i sum blir for omfattende og utydelige. Det kan for eksempel være klare motsetninger mellom bærekraft og bevaring, og det vil neppe være mulig å nå et likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører. Til det er rollene grunnleggende forskjellige.

Det pekes i oppsummeringen i utredningens kap. 9 (pkt. 9.4) på et meget sentralt forhold som etter NALs mening er av fundamental betydning for etablering av mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk. NAL vil derfor sterkt støtte forslaget om at det må utvikles bedre – og klarere – kriterier for hva som bør bevares og hvorfor.

Kulturminnevernet er i bevegelse fra en objekt- og monumentorientert situasjon mot en bredere miljømessig forankring. Dette forhold krever både en tydeliggjøring, og en avgrensning av kulturminnevernets posisjon. Begrepet ”kulturmiljø” som stadig oftere brukes, illustrerer dette. I utgangspunktet finnes det knapt ett miljø som ikke er ”kultivert” i en eller annen forstand. Men for mange av disse vil en dynamisk utvikling være en livsnødvendighet. På bakgrunn av dette vil NAL peke på at utvalgets mindretall etterlyser en målestokk for vern utover det å verne mest mulig. Det pekes også på dette i departementets folgebrev, der det gis uttrykk for at ”alt kan ikke tas vare på”.

Det er først når en slik klargjørende prosess er gjennomført at det vil være mulig å sette opp konkrete målsettinger og å utvikle adekvate og tilstrekkelige virkemidler.

For øvrig har vi følgende merknader:

Kap 5. Eiere og rettighetshavere

Vi har ovenfor pekt på at det neppe er mulig fullt ut å etablere likeverd mellom det offentlige og private eiere, og vi vil på generelt grunnlag støtte at det offentliges forpliktelser overfor eiere og forvaltere økes. Utvalget peker her på viktige tiltak som vi vil støtte: Statlig dekning av merkostnader for fordyrende vedlikehold og istandsetting av fredede bygg og anlegg, og tilskudd til fordyrende tiltak som følge av kulturhistoriske krav til nybygg innen fredede kulturmiljøer.

Det er også positivt at eiernes erfaringer og synspunkter foreslås tillagt økt vekt ved fredning og vedlikehold/istandsetting. Mulige driftstilskudd til eiere av fredede bygninger og kulturmiljøer vil naturligvis også bedre og stimulere forutsetningene for å holde disse i hevd.

Kap 8. Juridiske virkemidler

NAL støtter forslaget om utarbeidelse av en ny kulturminnelov.

NAL stiller seg noe spørrende til forslaget om at plan- og bygningsloven skal styrkes som generelt virkemiddel i kulturminnepolitikken. Vi er enige i at det er behov for en god samordning mellom denne loven og kulturminneloven, men det fremstår f.eks som noe uklart hva forslagene om en styrking av plan- og bygningslovens byggesaksdel innebærer.

NAL støtter på generelt grunnlag forslaget om styrking av den regionale planleggingen. Ikke bare av hensynet til miljøvernet, men også med sikte på at det etableres rasjonelle, tverrfaglige og langsiktige forvaltningsenheter som vil kunne sikre en bærekraftig utvikling med kulturminnevernet som en integrert del. Vi viser i denne sammenheng til vår høringsuttalelse til Stortingets energi- og miljøkomite om St. meld. nr 23 (2001-2002), Bedre miljø i byer og tettsteder.

Forbundet støtter videre tanken om en viss form for båndlegging av kulturverdier på kommuneplannivå for å sikre de overordnede kulturverdier og for å øke forutsigbarheten i forhold til planlegging og bygging.

Utvalget slår under sine drøftinger fast at plan- og bygningsloven ikke stiller krav om fagkompetanse i forbindelse med arealplanlegging og viser til at planlovutvalget vurderer dette som virkemiddel for å sikre kvalitet på arealplaner. Vi viser også her til ovennevnte høringsuttalelse der vi fremhever nødvendigheten av både å styrke kommunenes planfaglige kompetanse og der vi også ber om at det blir vurdert kompetansekrav til forfattere av reguleringsplaner.

Stortingets energi- og miljøkomite har i sin innstilling (S.nr. 246) til St. meld. nr 23 gitt uttrykk for at det er nødvendig at den kommunale plankompetansen styrkes.

Kap 9. Styrking av de økonomiske virkemidlene

Vi viser her til vår anførsel ovenfor under "Mål og strategier". Kriterier for prioriteringer og avgrensninger vil kunne gi overordnede føringer for vern og bevaring, og dette bør drøftes grundig i forhold til den foreslåtte revisjonen av kulturminneloven.

NAL støtter at staten bør ta et langt større økonomisk ansvar for de mest prioriterte kulturminnene.

Når det gjelder de økonomiske virkemidler støtter vi forslaget om opprettelse av et kulturminnefond, som et supplement til de statlige tilskudd. Det må utredes nærmere hvilke kriterier som skal ligge til grunn for tildeling av midler fra fondet.

NAL støtter utvalgets forslag knyttet til skatte- og avgiftsmessige tiltak. Forslaget om fritak for merverdiavgift ved bruk av materialer og håndverkertjenester på fredede og bevaringsregulerte boliger og fritidseiendommer må utvides til også å gjelde konsulenttjenester.

Kap. 10. Organisering av den offentlige kulturminneforvaltningen

Utvalget foreslår, på visse vilkår, at en del oppgaver på kulturminneområdet overføres til kommunene.

NAL stiller seg noe avventende til dette. Selv uten endring av lovverket har kommunene i dag gjennom samfunns- og arealplanleggingen etter plan- og bygningsloven et sentralt virkemiddel for å ivareta kulturminne- og kulturmiljøinteresser. Vi er enige i – og har også ovenfor pekt på – nødvendigheten av å styrke kommunenes planfaglige kompetanse. På basis av gjeldende lovverk vil en slik styrket fagkompetanse kombinert med politisk vilje være et tilstrekkelig handlings- og styringsgrunnlag for kommunene.

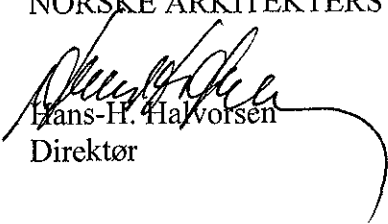
NAL er også opptatt av at det kommunale ansvaret må knyttes til en breddekunnskap og kompetanse på kulturminnefeltet som strekker seg utover rent lokale hensyn. Lokale tiltak må settes inn i en nasjonal sammenheng, for å sikre at disse iverettes med begrunnelser som går ut over snevre kommunale "egeninteresser".

Kap 11. Kunnskap, forskning og kunnskapsspredning

NAL slutter seg til anbefalingene om at det sikres midler til videreføring av Nettverk for miljølære. I utviklingsprosjektet om arkitektur i skolen ligger et verdifullt materiale som det er viktig at nettverket kan dra nytte av.

Utvalget anbefaler at kulturminneundervisning tas opp i lærerutdanningen. NAL vil også anbefale at det legges til rette for – og reserveres nødvendige midler til - en etterutdanning av lærere for å styrke deres muligheter for å iverksette undervisningsprosjekter innen temaet "arkitektur og omgivelser".

Med vennlig hilsen
NORSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Hans-H. Halvorsen
Direktør